

ŠIROKOPÁSMOVÝ PRÍSTUP V SLOVENSKEJ REPUBLIKE – NÁVRH OPATRENÍ NA ZABEZPEČENIE PRIMERANÉHO PRÍSTUPU ŠTÁTU NA PODPORU ROZVOJA ŠIROKOPÁSMOVÉHO PRÍSTUPU

Juraj Fabuš*

Úvod

Séria článkov vzniká za účelom vysvetlenia a objasnenia pojmu širokopásmový prístup, hlavnou témou tohto článku je identifikácia a návrh opatrení, ktoré napomôžu k rozšíreniu využívania širokopásmového prístupu pre všetkých obyvateľov SR. Jedná sa o posledný článok série.

Zverejnenie práce bolo z dôvodu obšírnosti problematiky rozdelené do viacerých článkov, ktoré boli postupne publikované v tomto elektronickom časopise. V predchádzajúcich častiach boli vysvetlené základné pojmy z predmetnej oblasti, charakterizované jednotlivé služby, ako aj význam a výhody uplatnenia širokopásmového prístupu. Bol porovnaný stav v SR a EÚ. V tejto, poslednej časti, je návrh opatrení, ktoré napomôžu k rozšíreniu využívania širokopásmového prístupu pre všetkých obyvateľov SR.

Cieľom je zvýšiť povedomie o širokopásmovom prístupe, zvýšiť záujem o jeho využívanie, čo bude mať konečný vplyv aj na postavenie Slovenska v rámci EÚ, kde sme medzi členskými krajinami na poslednom mieste vo využívaní širokopásmového prístupu. Články sú určené všetkým, ktorí širokopásmové služby už využívajú, ale aj pre tých, ktorí sa s nimi ešte len zoznamujú.

Podpora rozvoja širokopásmového prístupu

Rozvoj širokopásmového prístupu je v Slovenskej republike pomerne nízky v porovnaní s inými krajinami. Existujú určité zvláštnosti, ktoré sú dané veľkosťou štátu a trhu, geografickými zvláštnosťami, demografickým rozložením obyvateľstva, rozvinutím trhu, pripravenosťou populácie a pod., a ktoré majú výrazný vplyv aj na broadband.

Potenciálny trh pre broadband služby je na Slovensku pomerne malý. Slovensko, najmä jeho severná časť je hornatá, preto prenosové trasy backbone sietí sú prakticky obmedzené na údolia riek. Štatistické údaje taktiež ukazujú na veľké digitálne rozdelenie pokiaľ ide o používanie počítačov a Internetu medzi demografickými skupinami populácie, ale existujú aj určité rozdielnosti v územnom rozdelení, hlavne medzi mestskými a vidieckymi oblasťami.

* Ing. Juraj Fabuš, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra Spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovenská republika, tel.: +421 908 171 890, E-mail: juraj.fabus@fpedas.uniza.sk

Podpora informačnej spoločnosti musí byť a aj je vysokou prioritou pre štátne orgány SR. V roku 2003 bol napr. prijatý akčný plán **Stratégia informatizácie spoločnosti** v podmienkach SR, ktorý stanovuje postup a priority pri procese premeny spoločnosti na informačnú spoločnosť. V súvislosti so vstupom SR do Európskej únie je pre nás smerodajný program **eEurope 2005**, v ktorom je stanovené, že broadband prístup je vysokou prioritou pre Európsku úniu. Ako súčasť EÚ aj SR je nasmerovaná k implementácii a prijatí politiky a postupov pre povzbudzovanie využívania broadband prístupu a technológií.

Významný posun urobila Slovenská republika prijatím zákonov, ktoré sa priamo týkajú nového regulačného rámca Európskej únie. Je potešiteľné, že ako prvá z krajín, ktoré v roku 2004 rozšírili počet členov EÚ, vypracovala špecifikácie regulovaných rádiových rozhraní a spolu s Maďarskom predbehla prijatím zákona **o elektronických komunikáciách** nielen všetky nové členské štáty, ale aj niektoré ďalšie krajiny EÚ. K dôležitým predpisom, ktoré sa týkajú oblasti IT bezpochyby patrí aj zákon **o elektronickom obchode**, ktorý má síce svoje nedostatky, vymedzuje ale významnú časť základných pravidiel zodpovednostných vzťahov na internete.

V nasledujúcom texte uvádzam najdôležitejšie opatrenia na zlepšenie stavu v broadbandovom pripojení, ktoré zároveň pomôžu zvýšiť vyspelosť krajiny.

Podporovať zavádzanie širokopásmových (broadband) technológií v cenách, ktoré budú dostupné pre všetkých občanov

Hlavným problémom v súvislosti s nedostatkom broadbandových pripojení je cena, Slovensko totiž patrí medzi krajiny s najdrahším broadbandovým pripojením (spomedzi krajín EÚ). Dôraz sa musí klásť na spôsob ako sa priblížiť k cieľu v broadband prístupe. Za žiadnych okolností by sa postup nemal odvodzovať len od potreby, ale tiež od vízie zaistenia rovnakých príležitostí pre všetkých. Teda, tento celý problém by sa nemal zamerať len na otázku či dopyt alebo ponuka je hlavným podnetom pre broadband prístup: **broadband by mal byť jednoducho k dispozícii**, pretože je to základ pre rozvoj krajiny a pre pokrok spoločnosti ako celku. Každý by sa mal podieľať na úsilí: vláda, občania a tiež súkromný sektor.

Zníženie ceny pripojenia a súvisiacich služieb je jednoznačne cesta vedúca k podstatnému oživeniu záujmu o slovenský broadband, o čom svedčia aj mnohé ankety, výsledkom ktorých bola cena broadbandového pripojenia hlavným dôvodom nevyužívania broadbandových technológií. Rozvoj vhodných broadband infraštruktúr prístupných všetkým občanom za prijateľné ceny, môže účinne prekonať nebezpečenstvo zväčšovania digitálneho rozdelenia občanov alebo regiónov a zabezpečiť rovnaké príležitosti a možnosti pre rozvoj miestnych skupín.

Poskytovanie priamej podpory zo strany štátu

Z hľadiska čo najmenšieho zásahu štátu do konkurenčného prostredia je nevyhnutné poskytnúť priamu podporu verejného sektora len pre také oblasti, pre ktoré nie sú možné komerčné riešenia, teda pre oblasti najmenej atraktívne a zaostalé.

Štát môže poskytovať príspevok pre občanov, ktorí by chceli využívať širokopásmový internet. Príspevok by sa dával jednorazovo, a týkal by sa sumy súvisiacej s inštaláciou prípojky, pretože prvotná suma za pripojenie ku širokopásmového Internetu je podstatnou

časťou nákladov na pripojenie. Jedným z riešení zvýšenia využívania širokopásmového prístupu je aj poskytovanie určitého „skúšobného“ broadband pripojenia k internetu zadarmo - na určitú dobu.

Štát poskytuje priamu podporu, ktorá sa týka najmä:

- širokopásmového prístupu pre verejný sektor budovaním metropolitných optických sietí, najmä pre menej rozvinuté regióny,
- vybudovanie širokopásmového prístupu k budovám, skupinám budov - podmienkou je spoluúčasť používateľov,
- pri spracovaní a spolufinancovaní investičných akcií z fondov EÚ.[1]

Rozširovať ponuku služieb a zvyšovať ich dostupnosť využitím existujúcich sietí, a ich postupné budovanie

Štát by sa mal snažiť vytvárať neustále nové projekty na všetkých úrovniach, pre vytvorenie všetkých nových aplikácií - teda e-služieb, ktoré budú pokrývať skutočné potreby jednotlivých občanov SR.

Všetky takéto služby treba dostatočne propagovať, taktiež pre ne vyčleňovať príslušné finančné prostriedky.

Vybudovať vo verejných knižniciach a na mestských úradoch verejne prístupné internetové pracoviská, umožňujúce slobodný a lacný prístup k informáciám pre všetkých občanov

Zaostalé vidiecke oblasti a hlavne malé obce môžu zriadiť na mestskom úrade, resp. v knižnici, jednu počítačovú miestnosť so širokopásmovým internetom, kde by mali občania príslušnej obce možnosť prístupu k internetu, a tak využívať služby, ktoré ponúka.

Obec by takúto aktivitu mohla využívať s podporou finančných prostriedkov z eurofondov. Starší občania a deti do 15 rokov budú internet využívať zadarmo, ostatní za určitý symbolický poplatok. Takto by sa mnohí, aj starší občania, s broadbandom oboznámili, pričom by sa zvýšila aj vzdelanostná úroveň obyvateľstva.

Taktiež školské multimediálne učebne sa môžu (napr. dva krát do týždňa) otvoriť aj pre verejnosť, čo by bolo podnetom pre využívanie širokopásmového internetu aj občanmi, ktorí by inak ku nemu nemali prístup.

Zvýšiť povedomie občanov SR o broadbande

Štát musí zabezpečiť kvalitné informácie o širokopásmovom prístupe, vykonávať rôzne prednášky a distribuovať informačné materiály s obsahom, ktorý dostatočne objasňuje výhody plynúce z využívania širokopásmového prístupu, taktiež dokonalé vysvetlenie všetkých broadbandových služieb, ako aj prínosy pre potencionálnych používateľov. Občania dostatočne nechápu pojem broadband, a často krát **si pod týmto pojmom predstavujú len samotný prístup k internetu.**

Mnohé **e-služby**, ako e-vzdelávanie, ale aj e-commerce, sú veľmi populárne, a aj keď sa v poslednej dobe využívajú čoraz viac, stále ešte existuje segment ľudí, ktorí takéto služby nevyužívajú. Rozvoj elektronického obchodu a podnikania predstavuje jednu z dôležitých

podmienok zachovania a zvyšovania konkurencieschopnosti ekonomiky a jej schopnosti podieľať sa na medzinárodnej deľbe práce. Elektronický obchod výrazne ovplyvní budúce obchodné vzťahy.

Tiež **e-government** je mimoriadne aktuálnou výzvou pre nové členské štáty EÚ. Väčšina verejných služieb, ktoré doteraz vykonával štát prechádza na samosprávu miest a obcí a samosprávu regiónov. To všetko vedie nielen k zvýšeniu efektívnosti a rýchlosti služieb pre občanov a zníženiu nákladov, ale najmä k zvýrazneniu transparentnosti verejnej správy a k rozšíreniu možností občanov priamo mať informácie a priamo participovať na rozhodovacom procese. Teda aj v tomto smere je potrebná dostatočná informovanosť občanov, aby takéto služby využívalo čo najviac občanov.

Podpora a zvýhodňovanie využívania WiFi na miestach, kde nie je možné budovať pevnú infraštruktúru pre širokopásmový prístup

Pripojenie pomocou WiFi je na Slovensku počtom unikátne, čo logicky vyplýva z geografického členenia územia SR. Často krát je to jediný spôsob ku širokopásmovému prístupu najmä pre malé obce v odľahlých oblastiach.

Štát by mal poskytovať príspevky pre domácnosti, ktoré by chceli WiFi pripojenie, ale iba v tých oblastiach, kde nie je možné využívať inú technológiu.

Nedostatok internetových prípojok však nie je jediným problémom, ale taktiež je to i **nízka rýchlosť pripojenia**. Telekomunikačné firmy často do vidieckych lokalít neumiestňujú potrebnú techniku na poskytovanie širokého pásma, pretože sa im to neoplatí. Štát preto musí práve pre takéto oblasti zabezpečiť čo najväčšie finančné zvýhodnenia.

Dostatočné využitie prostriedkov z eurofondov

Na Slovensku je v súčasnej dobe rozbehnutý program **Informatizácia spoločnosti**, ktorého jedným z cieľov je aj to, aby mal každý občan prístup k širokopásmovému pripojeniu do internetu.

Ministerstvo financií SR chce finančnú pomoc smerovať do najmenej rozvinutých oblastí, ktoré oblasti sú ale tie vyvolené, sa ešte nevie. Až 2 300 obcí s celkovo 1,6 milióna obyvateľov nepôsobí ani jeden provider ponúkajúci rýchle online pripojenie (stav k 28. 5. 2008). Najviac takýchto miest je v Prešovskom, Košickom a Nitrianskom kraji. Okresy s najhoršou dostupnosťou širokopásmového prístupu technológiou DSL sú Trebišov, Stará Ľubovňa, Sobrance, Zlaté Moravce, Veľký Krtíš.

Európska únia poskytne celkovo až 113 miliónov eur, paradoxom ale je, že problémom nie sú peniaze, ale skôr to, nakoľko budú **samosprávy kompetentné**, aby zvládli napísať kvalitné projekty a manažovať administratívne náročné procesy, čo býva v mnohých prípadoch dôvodom neúspešnosti, ale tiež samosprávy odrádza aj samotný zdĺhavý proces.

Aj z tohto dôvodu by mali byť zriaďované určité pomocné inštitúcie, ktoré by samosprávam pomáhali hlavne s náročnou administratívou v rámci projektov. Inštitúcie by mali byť samozrejme nezávislé a štát by mal zabezpečiť, aby mali hlavne malé samosprávy možnosť využívať služby takýchto inštitúcií.

Za protitrhové, ohrozujúce hospodársku súťaž a v rozpore s ochranou investícií definovanou legislatívou EÚ, možno považovať projekty podpory budovania širokopásmovej infraštruktúry v regiónoch SR, v ktorých súkromný sektor už obdobnú infraštruktúru vybudoval, resp. plánuje v strednodobom horizonte vybudovať.

Ako dobrý príklad efektívneho čerpania a použitia finančnej pomoci práve z EÚ slúži Írsko, kde Komisia schválila štátnu pomoc v rámci ustanovení Zmluvy o ES na preklenutie digitálnej priepasti, čiže odsúhlasila Regionálny širokopásmový program – MAN, ktorého cieľom je podpora vybudovania otvorenej veľkej neutrálnej infraštruktúry (kruhy optických vlákien), na účely poskytovania komunikačných služieb v 120 írskych mestách, kde nie je takáto infraštruktúra dostupná. Na tento účel sa odhadla maximálna výška verejných prostriedkov 170 mil. EUR a budú použité aj finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ.

Ďalším príkladom, kedy Európska komisia schválila čerpanie štátnej pomoci sú krajiny Grécko a Litva. Finančné prostriedky boli určené na zmenšenie širokopásmovej komunikačnej medzery, s cieľom zvýšenia penetrácie v oblastiach a regiónoch, kde je širokopásmový internet málo prístupný a rozšírený.

Pokiaľ preskúmame zámery a vyhlásenia Európskej únie a orgánov, ktoré poskytujú pomoc a finančné prostriedky pri stavbách optických sietí, tak odhalíme, že sú naozaj zamerané na rozvoj v oblastiach, kde sa nenachádzajú žiadni významní, alebo vôbec žiadni telekomunikační operátori. Pri financovaní projektov je potrebné dodržať **zásady Európskej komisie** a to technologickú neutralitu, nenarušenie hospodárskej súťaže a zabezpečenie otvoreného prístupu poskytovateľov služieb k novovybudovanej infraštruktúre.

Dostupnosť internetu v menej atraktívnych lokalitách sa teda nezlepší bez istých dodatočných stimulov. Fondy EÚ zohrávajú životne dôležitú úlohu pri odstraňovaní markantných digitálnych rozdielov medzi mestami a vidiekom.

Záver

Nedostatok širokopásmových pripojení úzko súvisí s nákladmi na vybudovanie prístupových sietí, ktoré sa budujú na Slovensku veľmi ťažkopádne a skôr je tendencia ich budovať z komerčnej sféry. Komerčná sféra je (a v súlade s prioritami EÚ i má zostať) kľúčovým hráčom na telekomunikačnom trhu. Je preto žiaduce (okrem iného i z dôvodu ochrany investícií) podporovať rozvoj telekomunikačnej infraštruktúry výhradne v tých častiach SR, v ktorých by takéto investície v strednodobom časovom horizonte nerealizoval súkromný sektor.

Dôležité pri budovaní informačnej spoločnosti je, aby všetky verejné zdroje ako aj prostriedky z fondov EÚ boli použité do takej miery, že internet a jeho služby už nebudú neprebádanou oblasťou pre veľkú časť našich obyvateľov. Ide o to, aby sa zvýšila prístupnosť k širokopásmovému internetu, vytvorili sa podmienky pre efektívnu elektronizáciu verejnej správy a rozvoj elektronických služieb.

Je preto nutné:

- neustále pokračovať v liberalizácii telekomunikačného trhu a to najmä skvalitnením procesu regulácie tohto trhu,

- podporiť vybudovanie prístupu na širokopásmový internet a jeho rozšírenie v menej rozvinutých oblastiach, na základe Národnej stratégie pre širokopásmový prístup,
- podporiť programy založené na partnerstve so súkromnou sférou, ktorých cieľom je zabezpečiť počítače so širokopásmovým pripojením na internet pre širokú verejnosť.

Literatúra

- [1] Národná stratégia pre širokopásmový prístup. 2005. Dostupné na: <<http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=3891>>
- [2] Národná rada SR. Zákon o elektronických komunikáciách. 2003. [online]. TÚ SR, 2003. Dostupné na: <<http://www.teleoff.gov.sk/sk/zakon.html>>
- [3] Stratégia informatizácie spoločnosti v podmienkach SR a Akčný plán. Dostupné na: <<http://www.elet.sk/brt/egovernment/vlastnymat.rtf>>

Grantová podpora

Článok je súčasťou riešenia úlohy Zvýšenie atraktívnosti vysokej školy prostredníctvom marketingovej komunikácie vzdelávacej inštitúcie - KEGA 3/5030/07.